

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Екологічний факультет

Кафедра екології та неоекології

Затверджую
Голова Вченої Ради ЕФ

_____ 2012 р.
протокол № _____
від “___” _____ 2012 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ТА ПЛАН

навчальної дисципліни

«Регіональний екологічний менеджмент»

для студентів 5 курсу спеціальності
“Екологія та охорона навколишнього середовища”

Рекомендовано УМК факультету
“___” _____ 2012 р.
протокол № _____
Голова УМК _____

Розглянуто на засіданні кафедри
екології та неоекології
“___” _____ 2012 р.
протокол № _____
Зав. кафедрою _____

Харків-2012

1. Місце і значення курсу «Регіональний екологічний менеджмент».

Серед циклу основних дисциплін курс «Регіональний екологічний менеджмент» є курсом в ході якого студенти вивчають сучасні проблеми регіонального природокористування, економічні механізми використання природних ресурсів та способи їх розподілення на регіональному рівні, проблеми ресурсного дефіциту, управління природними ресурсами. Курс побудовано з урахуванням світового досвіду щодо застосування регіонального менеджменту в екології. Весь перелік формує у студента такі навички, які дають йому змогу бути фахівцем 21 сторіччя.

Мета курсу «Регіональний екологічний менеджмент» - одержання нових знань і практичних навичок з впровадження ефективних управлінських рішень на регіональному рівні, формування усвідомленого екологічного світогляду як необхідного атрибуту якісно нової ідеології управління природоохоронною діяльністю.

Матеріали, які вивчаються в курсі застосуються на практиці та при написанні дипломної роботи.

Курс збудовано за модульною системою, кожен з модулів являє собою окремий самостійний розділ. В кожному розділі є програмна та проблемна лекції. А також кожен з розділів має свій поточний тест-контроль.

Структура практичних занять відображує загальну побудову курсу та відповідає їй.

Загальний обсяг курсу - 108 годин. Із них лекцій - 36 годин, практичних занять - 36 годин.

Всього годин	Лекції	Практичні заняття, семінари	Складання та перевірка тестових діагностик	Залік	Екзамен
108	36	36	36	-	+

Всього тестових діагностик	Проміжний модульний контроль	Підсумковий модульний контроль
4	3	1

2. ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ

2.1 Тематичний план лекційних занять

Тема 1. Вступ до курсу. Регіон як об'єкт управління.

Тема 2. Предмет та методи управління регіональним розвитком.

Тема 3. Правове регулювання регіонального управління.

Тема 4. Структура органів регіонального управління.

Тема 5. Фактори регіонального розвитку.

Тема 6. Прогнозування й програмування розвитку регіонів.

Тема 7. Охорона повітряного басейну регіону, охорона надр і раціональне використання мінеральних ресурсів регіону.

Тема 8. Охорона і раціональне використання водних ресурсів, земель та лісових ресурсів регіону.

Тема 9. Економічні і ринкові методи екологічного управління.

Тема 10. Екологічне стимулювання. Аудит. Екологічне страхування.

Тема 11. Стратегія регіонального розвитку в XXI столітті. Напрямок екологоорієнтованого рішення проблем розвитку регіону.

2.2 Зміст програми курсу за темами

№ п/п	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних занять	Кількість годин
1.	Вступ до курсу. Регіон як об'єкт управління. Історія формування системи регіонального управління в Україні. Функції регіонального менеджменту.	2	Досвід вирішення регіональних проблем в ЄС	2
2.	Предмет та методи управління регіональним розвитком. Поняття регіону та структурні зв'язки в регіоні. Територіальний розподіл країни. Регіональна державна політика й політика регіонів України.	2	Модель структурних зв'язків у природно-господарському регіональному комплексі	2
3.	Правове регулювання регіонального управління. Управління факультативними територіальними одиницями (закономірність виникнення та визначення факультативних територіальних одиниць, СЕЗ та зони територіальної охорони).	2	Законодавство України про правове регулювання в екологічних зонах. Ознайомлення з документами, методиками розрахунків штрафів та збитків на порушників природоохоронного законодавства. ГОСТи, ДСТУ, ДСТУ ISO, ВНД.	2

4.	Структура органів регіонального управління. Компетенція місцевих державних адміністрацій в різних сферах суспільного життя (економічній сфері, у сфері використання і охорони земель, природних ресурсів і ОНС, соціальній сфері та ін.). Сучасні напрямки регіональної політики. Посадові особи, організація і порядок роботи місцевих державних адміністрацій. Склад власних і закріплених доходів місцевих бюджетів.	4	Формування регіональних бюджетів. Фінансова автономія регіонів. Джерело доходів регіону. Виплати регіону. Кількісні показники фінансової автономії. Бюджетний Кодекс України про видатки місцевих бюджетів.	4
5.	Фактори регіонального розвитку. Природно-ресурсний потенціал регіону та критерії його оцінювання. Відмінності природно-ресурсного забезпечення регіонів України. Виробництво на території регіону (чинники формування регіональних міжгалузевих комплексів, оцінювання господарського використання території, виробнича інфраструктура регіону). Система розселення і трудовий потенціал регіону. Соціальна інфраструктура регіону.	4	Економіко-географічне положення регіону (оцінювання, особливості). Організаційні структури управління екологічними проектами. Функціональна структура. Проектна структура. Матрична структура.	4
6.	Прогнозування й програмування розвитку регіонів. Завдання територіального планування. Територіальні прогнози. Прогнози природних ресурсів і їхнє освоєння (наявність ресурсів, ефективність їхнього використання, запаси). Економічні прогнози (стан природного середовища, комплекс заходів для пом'якшення негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище). Прогнози розвитку науки й техніки (розвиток фундаментальної науки, прикладні дослідження, впровадження наукових розробок у народне господарство). Демографічні прогнози (чисельність та структура населення, трудові ресурси, міграційні процеси). Соціальні прогнози (зайнятість населення, безробіття, доходи населення й ін.). Структура Схеми-прогнозу розвитку й розміщення продуктивних сил регіону Програмні документи економічного та соціального розвитку регіонів.	4	Планування охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Основні етапи складання програми (плану) економічного та соціального розвитку регіону.	4

7.	Охорона повітряного басейну регіону, охорона надр і раціональне використання мінеральних ресурсів регіону. Державний облік у галузі охорони атмосферного повітря, охорона надр і раціональне використання мінеральних ресурсів. Стандартизація і нормування. Економічний механізм регулювання повітряного басейну регіону, охорона надр і раціональне використання мінеральних ресурсів регіону.	4	Вивчення підходів та основних принципів регіонального районування.	4
8.	Охорона і раціональне використання водних ресурсів, земель та лісових ресурсів регіону. Водоспоживання, водокористування та водовідведення. Органи управління в галузі охорони та використання водних ресурсів. Державний облік і моніторинг земель. Екологічна стандартизація та нормування. Лісокористування. Економічний механізм регулювання використання водних ресурсів, земель та лісових ресурсів регіону.	4	Освоєння методів регіонального районування та картографування. Розробка та впровадження картографічної системи управління навколишнім середовищем в регіоні.	4
9.	Економічні і ринкові методи екологічного управління. Адміністративно-правові і соціально-психологічні методи управління природокористуванням. Формування ефективної системи методів екологоорієнтування управління.	4	Структура прогнозу економічного і соціального розвитку регіону на середньостроковий період	4
10.	Екологічне стимулювання. Аудит. Екологічне страхування. Еколого-економічне стимулювання. Призначення ризику. Якісний аналіз ризику. Кількісний аналіз. Метод аналогій. Статистичний метод. Аудит в екологічній системі. Суб'єктами екологічного страхування. Страхування екологічних ризиків. Страхові внески, відшкодування.	4	Структура програми економічного і соціального розвитку регіону на короткостроковий період	4
11.	Стратегія регіонального розвитку в XXI столітті. Напрямок екологоорієнтованого рішення проблем розвитку регіону. Вплив екологізації на інвестиційну привабливість регіону. Туристично-рекреаційний потенціал.	2	Методи екологоорієнтування управління. Формування і трансформація еколого-економічних інструментів обмежувального характеру	2

3. ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТІВ.

У результаті вивчення курсу студенти повиненні:

Знати:

1. Основні поняття з курсу «Регіональний екологічний менеджмент»;
2. Функції управління на регіональному рівні;
3. Методологію прогнозування та планування на регіональному рівні;
4. Методи та інструменти регіонального екологічного менеджменту;
5. Еколого-економічні системи. Стратегія розвитку регіону;
6. Стратегічний напрям раціоналізації ресурсоспоживання на регіональному рівні;
7. Екологічну політику регіонів України;
8. Еколого-економічне стимулювання на регіональному рівні;
9. Методи і критерії прийняття управлінських рішень на регіональному рівні;
10. Шляхи стимулювання регіонального екологічного менеджменту в Україні;
11. Аудит в екологічній системі на регіональному рівні;
12. Екологічне страхування на регіональному рівні.

Вміти:

1. Аналізувати систему управління на регіональному рівні;
2. Проводити статистичну оцінку на регіональному рівні;
3. Проводити інформаційне забезпечення для прогнозування та планування регіонального розвитку.
4. Проводити контроль в екосистемі на регіональному рівні;
5. Прогнозувати та планувати в умовах невизначеності.
6. Застосовувати економічні і ринкові методи регіонального екологічного управління.
7. Застосовувати знання з страхування в регіоні.
8. Проводити розрахунок екологічних витрат.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Галушкіна Т.П., Харичков С.К. Экологический менеджмент в Украине: реалии и перспективы. - Одесса: ИПРЭЭИ НАНУ, 1998- 107 с.
2. Коваленко М.А., Кругла Н.А. та ін. Регіональний менеджмент. – Олді-плюс, 2006. – 304 с.
3. Данилішин Б.М. та інш. Екологічний менеджмент для майбутнього. // Матеріали семінару. - Одеса. - 1997. - 138 с.
4. Посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту / Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. - К.: Символ-Т, 1997. - 221с.
5. Семенов В.Ф. Екологізація економіки регіону: Навчальний посібник. - Одеса, Оптимум, 2003 - 232 с.

6. Інтернет (http://pidruchniki.ws/ekologiya/ekologichniy_menedzhment_-_semenov_vf)
7. Белявцев А.В., Стариков В.М. Экологический подход к планированию народного хозяйства // Инженерная экология. - 1996. - № 2. - С. 12-32.
8. Веклич О.А. Екологічне оподаткування в Україні: реалії та напрями вдосконалення з урахуванням світового досвіду. - К.: НАН України, Ін-т економіки, 2001. - 47 с.
9. Веклич О. Совершенствование инструментов экологического управления в Украине // Экономика Украины. - 1998. - № 9 - С 65-73.
10. Веснин В.Р. Практический менеджмент персонала: Пособие по кадровой работе. - М.: Юристъ, 1998. - 496 с.

5. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

1. Підручники, навчальні посібники, методичні вказівки, наукова література.
2. Опорні конспекти.
2. Нормативні документи.
3. Ілюстративні матеріали.
5. Інтернет-ресурси.

Робочу програму та план затверджено на засіданні кафедри.
Протокол № від

Завідувач кафедрою:

А.В. Тітенко

Курс викладає:
канд. с.-г. наук

А.А. Лісняк